

Zpráva z mezinárodní konference Paganism and its Others

13.–14. 6. 2022, Brno, Česká republika

Petra Houserová, FF MU, Ústav religionistiky
e-mail: 494366@mail.muni.cz

Dne 13. a 14. června 2022 se uskutečnila odborná mezinárodní konference o pohanství, které je jednou z význačných forem tzv. nových náboženských hnutí. Konferenci uspořádal Ústav religionistiky FF MU v Brně a součástí programu bylo 28 přednášek, z toho 3 byly předneseny organizátory Michalem Puchovským, Matoušem Vencálkem a Miroslavem Vrzalem. Celá konference byla pojata hybridně, čili bylo možné slyšet a vidět některé přednášející na živo a jiné skrze online přímý přenos na plátně přednáškové místnosti. Název konference *Paganism and its Others* pod sebe zahrnul mnoho různých témat o pohanství propojených například historicko-srovnávací perspektivou, současnou situací na Ukrajině nebo tématem LGBTQ+. Přednášky byly rozděleny do celkem 9 panelů, přičemž oba dva dny otevíraly příspěvky hlavních přednášejících ze zahraničí.

Hlavním řečníkem prvního dne byl Michael Francis Strmiska, hostující profesor na Universita Riga Stradiņš, který otevíral konferenci s prezentací *Paganism and its Others in Historical, Comparative and Theoretical Perspective*, v níž rozebíral vztah pohanství (a dalších skupin) z historické, srovnávací a teoretické perspektivy. Michael Strmiska zmínil vysvětlení názvu celé konference, a to v návaznosti na téma vztahu pohanství a dalších náboženských tradic a komunit, na to, jak se ovlivňují a jak na sebe reagují. Dále podotkl, že tradice hinduismu je z ostatních náboženských skupin pro pohanství nejbližší, přičemž velkou roli ve vývoji pohanství hraje nejenom historie hnutí, ale i lokalita výskytu jednotlivých skupin (přesněji lokalita slovanských národů). V závěru rozdělil pohanství na rekonstrukcionistické a univerzalistické, přičemž univerzalistické je přívětivější k LGBTQ+ komunitám a zahrnuje ve svých skupinách více žen, kdežto rekonstrukcionistické klade větší důraz na historickou rekonstrukci původních tradic.

Po dvacetiminutové přestávce se uskutečnil první blok přednášek, ve kterém prezentovali mimo jiné i hlavní organizátoři celé konference. Tento blok zahájil Michal Puchovský z Masarykovy univerzity s tématem *Actually, I'm Pagan Thanks to Music: The Role of Žiarislaw's Music in the Life of Modern Pagans in Slovakia*. Zaměřil se zde na hlavního představitele slovenského pohanství Žiarislava, jeho roli v utváření moderní pohanské identity a také hledání role hudby v pohanské komunitě a představy hudby jako nástroje pro šíření idejí.

Dále následovala přednáška Miroslava Vrzala z Masarykovy univerzity s názvem *Czech Pagan Black Metal and its Others*, která se zaměřovala na počátky pohanského black metalu českého prostředí v druhé polovině 90. let 20. století, jelikož fanoušci těchto skupin se identifikují jako pohané. Tyto kapely jsou podle autora často anti-křesťanské, ačkoliv nepovažují křesťanství pouze za náboženství,

ale za základ moderní společnosti a kultury, vůči které se vymezují. Oproti tomu je pohanství oslavováno jako opak degradované (post)moderní společnosti. V současnosti je pak vlna pagan black metalu v Česku spíše na ústupu. Na příkladu benefičního koncertu Vrzal nicméně zmiňoval podporu některých skupin a představitelů této scény spřízněným ukrajinským skupinám, které měly také na českou pagan black metalovou scénu velký vliv.

Současnou problematikou s názvem *Kolourat and Kalashnikov: The Role of Paganism in the War in Ukraine* se zabýval Matouš Vencálek z Masarykovy univerzity. Jak již název napovídá, prezentace se zaměřovala na ukrajinsko-ruskou válku a faktor náboženství (přesněji moderního pohanství), který v ní hraje roli. Prezentující předkládal témata a otázky týkající se motivací a činů vojáků spojených s pohanstvím a vlivu jejich víry a přesvědčení na vnímání války. Došlo i na zmínku Doněcku jako nového Jeruzalému. V závěru autor vysvětloval, že náboženské přesvědčení je bráno jako prostředek války, ale zároveň také jako motivátor, přičemž národní víra dle obou stran ospravedlňuje dopouštění se válečných činů.

Na Matouše Vencálka navázala Oksana Smorzhevska s přednáškou *Neo-pagan Warrior of Ukraine: Theory and Practice*. Po obědě započal další blok s přednáškami od účastníků Rosse Downinga na téma *Weaponising Odin: Russian State Interference in Far Right Heathenry*, Anity Stasulane *Paganism and the Radical Right: A Historical Insight on the Dievturi Movement* a Stanislava Gubančoka *Christian Perception of Lithuanian Pagans in Medieval Sources*. Dále po krátké pauze následovaly přednášky *Challenges of Building Ethnic Faith Community in the Diaspora* od Jūratė Rzeznik, *Religious Persecution of Dievturi in Latvia* od Ugīse Nasteviče a *The Process of State Recognition of the Old Baltic Faith Romuva Movement* od Rasa Pranskevičiūtė-Amosona. Následoval blok dvou prezentujících, a to Mancy Račič na téma *Staroverstvo in Slovenia and its Internal Others* a příspěvek Jedidjy van Boven *Gods and Goddesses in the Low Countries: Contemporary Paganism and the European Religious Identity Crisis*. Celý den zakončili Muhammad Amirul Haqqi se svou přednáškou *LGBTQ+ Wicca Flexible Interpretation and Question of Inclusivity* a Giuseppe Maiello s příspěvkem *Considerations of the Members of a Czech Contemporary Pagan Community on a Pagan Transgender Man*. Konec prvního dne konference uzavírala návštěva historické krčmy Stregobor, kam se všichni zúčastnění přesunuli po skončení přednášek. Neplánovanou součástí večerního programu bylo i kytarové vystoupení dvou zaměstnanců Stregoboru.

Druhý den konference zahájil svojí přednáškou hlavní řečník Scott Simpson z Jagelonské univerzity v Krakově na téma *From a Global Perspective, Can We Talk About „Contemporary Paganism“ yet?*, který utvořil úvod k následujícím blokům přednášek. Ve svém příspěvku se snažil odpovědět na otázky, kde jsou hranice současného pohanství a jak rozlišit, která skupina je považována za reprezentanta jeho „definice“ a které představují spíše vedlejší proudy hnutí. Definice současného pohanství je podle Simpsona často utvářena na základě skupin nacházejících se v anglofonních zemích, ale menší skupiny z jiných lokalit již nedostávají tolik pozornosti. V závěru své přednášky se Simpson věnoval vysvětlení rozsahu terénního studia globálního současného pohanství a otázkám, kde stanovit hranice tohoto pojmu. Po hlavním otevíracím příspěvku následoval

blok s přednáškami jako *The Shallowness of Youth: Metaphor in the Construction of Pagan „other“ in the Early 21st Century* od Natalie Mathews, *Finfara; Interacting with Other as a Way to Recover Traditional Religiosity, the Afro-Nordic Example* od přednášejícího Rune Hjarnø Rasmussen a *Christianity and Paganism: On a Statue and its Shadow* od Pavla Horáka.

Jeden z úterních bloků se po obědové přestávce věnoval také indické oblasti. Abhiraman Poonaram Kuzhiyil představil příspěvek *The Lotus Cross: Hindu-Christian Interactions in the Southern Indian State of Kerala*, kmenu Galo se věnovala Jarken Gadi v přednášce *Religious Beliefs among the Galo Tribe: Changes & Continuity* a Tomáš Kubisa ze Slovenské akademie vied představil téma védského slavismu v příspěvku s názvem *Vedic Slavism in Slovakia: Truly Paganism?* Autor se zaměřil konkrétně na hnutí HSAV (Slavic-Aryan Vedas Movement), které je novopohanské, avšak pracuje také s prvky orientálních tradic. V přednášce se posluchači mohli dozvědět například o inglismu – jedné ze skupin slovanského védismu, původem pocházející z Ruska. Podle autora se vyznačuje nejen výše zmíněnými orientálními prvky, ale i komunismem, fašismem, rasovou nadřazeností a antisemitismem, což následně problematicky ovlivňuje vztah skupiny s okolní společností. Kubisa ve svém příspěvku rozdělil inglismus na antropocentrickou a teocentrickou skupinu, přičemž druhá ze jmenovaných je méně radikální ve svých praktikách a myšlenkách oproti první. V tomto dělení pak pouze teocentrickou skupinu považuje za pohanské hnutí, u ostatních je jejich zařazení diskutabilní.

První téma osmého bloku s názvem *From Catholicism to Paganism – Some Insights on the Conversion of Polish Pagans* zahájila Joanna Malita-Król z Jagelonské Univerzity v Krakově. Její prezentace se zaměřovala na rodiny v Polsku, které se rozhodly konvertovat k pohanství (například k rodnověří, wicce nebo druidismu). Podle autorky je v těchto případech pojem konverze užíván současně s pojmem „návrat domů“ („coming home“), který je však často kritizován, jelikož se může použít i pro stoupence jiných náboženství. Součástí její studie byla i analýza důvodů k opuštění katolické církve, cesta k pohanství. Ze závěrů autorky vyplynulo, že dle respondentů církev neodpovídala jejich přesvědčením a nenaplnovala jejich duchovní potřeby. Kromě toho, že našli u pohanství souznění přesvědčení, tak respondentům vyhovovaly například témata jako blízkost k přírodě a spojení se slovanskými kořeny. V bloku následovala přednáška na téma *Ritual and Orthodox Religion, a Short Introduction of their Relation in Romanian Context: Funerary Rites and Magic Charm Ritual, as Two Short Case Studies* od Robert-Catalin Barbua a příspěvek na téma *An Atypical Base-community in Past 50 Years: Research Findings and Corrected Perspectives for the Icelandic Ásatrúarfélagið* od Márka Nemese. Poslední blok zakončili autoři Mariusz Filip s tématem *Native Faith, the Bastard Sister of Anthropology?*, Jakub Jahl s příspěvkem *Comparison of Pagan and Satanic Festivities* a Malcolm J. Brenner s přednáškou *A Witch Among the Navajos: 8 Years on the Big Rez*.

Celá konference probíhala v přátelském duchu a věřím, že všichni účastníci byli spokojeni s různorodostí témat, nově získanými informacemi a plnohodnotnými diskuzemi, které se často rovnaly délece příspěvků.